

‘ĀPO’ORA’A FA’ATEREHAU PARAU FA’ATA’ARA’A

Mahana piti 9 no mê 2023

‘Ua putuputu te ‘Āpo’ora’a Fa’aterehau i teie mahana piti. Teie te mau pu’e parau tā na i ha’amana :

MEF -	1
• Tai’o ‘o te mau paturaa fare ‘e te mau ‘ohipa rarahi BTP	1
• Te vairaa ‘o te mau tarifa ‘i ni’a ‘i te mâtete.....	1
• ‘E topa te mau tarifa môrî ‘i te 1 ‘o tiunu 2023	2

- MEF -

Tai’o ‘o te mau paturaa fare ‘e te mau ‘ohipa rarahi BTP

‘I eperera 2023, 0,2% te toparaa ‘o te tai’o nô te mau paturaa fare ‘e te mau ‘ohipa rarahi (BTP) ‘e ‘ua vai ‘i te faito 134,77. Teie tauraa nô te toparaa ia te mau tarifa môrî (-3,1%). Te tai’o ‘âmui nô te roaraa 12 ‘ava’e ‘i te pae ‘o te maupaturaa fare ‘e paturaa rarahi ‘ua vai ‘i ni’a ‘i te faito 9,0%.

‘i te pae ‘o te mau paturaa fare, te tai’o ‘o te mau ‘ohiparaa rarahi tei topa 0,1% ‘e te faaneheneheraa ‘ohipa ‘ua vaivai noa. ‘i ni’a ‘i te 12 ‘ava’e, te faito ‘âmui ‘i te pae ‘o te paturaa fare tei maraa rii 10,1%.

‘I te pae ‘o te paturaa rarahi, te tai’o ‘o te ‘ohipa tivira tei topa mai 0,2% ‘e te pae ‘o te mau ‘ohipa taa’ê 0,7% ? ‘I ni’a ‘i te 12 ‘ava’e, ‘ua maraa mai te tai’o ‘o te mau paturaa rarahi 7,7%.

Te vairaa ‘o te mau tarifa ‘i ni’a ‘i te mâtete

‘I eperera 2023, ‘ua maraa rii mai te mau tarifa hoo 0,1% ‘e ‘ua vai ‘i te faito 109,79, te tumu nô te maraaraa ia te tarifa ‘o te mau nohooa, pape, te uira, te mâhu auahi ‘e te vair ii atu ra (+0,5%) ‘e ‘i te pae ‘o te mau hotera, fare taoferaa, fare tâmâaraa (+0,6%). Mai eperera 2022 ‘e eperera 2023, te mau tarifa ‘âmui ‘i ni’a ‘i te mâtete tei maraa 4,5%. Te tai’o rii au noa ‘i ni’a ‘i te 12 ‘ava’e ‘e +6,7%.

Te tarifa rima ‘ohipa tei vaivai noa ‘i taua ‘ava’e ra, teie râ te nuu ra ‘i te tai’o 5,2% ‘i ni’a ‘i te matahiti.

'I ni'a 'i te tereraa matahiti, te 'itehia ra te hô'ê toparaa tarifa 'i Porinetia nei 'e te vaivai noa 'i Farani :

Te 'ite ato'ahia nei teie toparaa tarifa hoo 'i roto 'i te tahi atu mau fenua nâ te ao nei.

Te tauiraa 'o te IPC%) 'i teie 'ava'e nô te maraaraa ia te mau tarifa fare târahu (+0,8%), te mau tauihaa 'atu'atu fare 'e tâtâ'iraa fare (+1,2%), te mau toro'a 'atu'atu fare (+1,8%) 'e te mau fare tâmâaraa, hoo mâa, pereoo mâa, fare taoferaa 'e te mau fare toro'a tâpiri '0,7%).

Te maraa ato'a nei te tahi atu mau tauihaa 'e te mau rima 'ohipa : 'i te pae 'o te mau faaanaanataeraa 'e te ta'ere (0,6%) 'e 'i te pae 'o te mau tauihaa fare, mâtini 'ûtuâfare 'e te tahi atu mau tao'a mâtahia nô te fare (+0,4%).

Te 'aifaito mai ei râ teie maraa 'e te toparaa 'o te tarifa môrî (-2,9%), te mau niuniu paraupara 'e mâtini rata uira (-0,8%), te 'âahu 'oomo (-0,7%), te 'i'o animara tupa'i (-2,3%) 'e te mai mâa hotu (-0,8%).

'E topa te mau tarifa môrî 'i te 1 'o tiunu 2023

'Ua topa te mau tarifa môrî 'i eperera 'e te 'ômuaraa 'o mê, nô te taupupu 'o te mâtete 'o te moni 'e te haaputuraa faufaa 'e te topa 'o te 'imiraa faufaa 'i muri mai te topatari 'o te fare moni 'i Marite (First Republic Bank), 'e te fifi 'o te 'o te tapihoora 'o Taina, 'e te hô'ê maraaraa moni taime 'a te tahi atu mau fare moni.

Te paero môrî 'a *West Texas Intermediate (WTI)*, hâponohia mai 'i tiunu, 'o tei fâru'e 4,27% 'i te tai'o 68,60 târâ marite, te paero 'a BRENT 'no te pae 'o te moana 'apato'a 'o te hâpono mai 'i tiurai, 'ua pau 'e 4,14% 'e 72,32 târâ marite.

'O teie nau tâpa'o pûai 'i te ao nei nô te môrî 'o tei pau 'i ni'a 'i te 'âpî nô te toparaa faaâuhia 'i te tahi atu mau mero 'o te 'âmuiraa 'o te mau fenua poro'i môrî 'e te mau fenua tâpiri 'i te (OPEP+).

Nâ roto 'i teie mau tumu nei, 'ua faaoti te 'Apoora faaterehau 'e faatopa 'i te mau tarifa 'o te mau môrî nô te 'ava'e tiunu 2023.

Nô reira, te tarifa 'o te môrî tapau 'ore 'e te môrî hinu tei te tai'o 160 toata te ritera mai te 1 atu 'o tiunu 2023, 'eiaha faahou râ 166 toata nô te môrî tapau 'ore 'e 173 nô te môrî hinu.